

Η εφαρμογή της αυτοαξιολόγησης των σχολικών μονάδων στην Ελλάδα: προκλήσεις, προτεραιότητες και ευκαιρίες στη σύγχρονη ιστορική συγκυρία

Δρ. Τάνια Κολυμπάρη

Διδάσκουσα, Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Περιεχόμενα παρουσίασης

A. 1997-2015: Συνοπτική παρουσίαση των ευρωπαϊκών, διεθνών και αντίστοιχων ελληνικών προγραμμάτων για την αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας και διαπιστώσεις για τη συνεισφορά τους στην Ελλάδα.

B. 2020-2022: εξέταση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει σήμερα η εφαρμογή της αυτοαξιολόγησης και παρουσίαση των άδηλων μορφών αντίστασης εντός του σχολείου.

Γ. Ευρύτερα συμπεράσματα σχετικά με την αποτελεσματική υλοποίηση της αυτοαξιολόγησης και των ευκαιριών που προσφέρει η σύγχρονη συγκυρία.

1. Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα αυτοαξιολόγησης των σχολείων και η επέκτασή του στην Ελλάδα

την περίοδο 1997-2000

Εξετάστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα η αυτοαξιολόγηση των σχολείων στο πλαίσιο:

1α. του ευρωπαϊκού προγράμματος αυτοαξιολόγησης σχολικών μονάδων (**Evaluating quality in school education**)

- υλοποιήθηκε το 1997 σε 15 κράτη μέλη της ΕΕ με συντονιστή τον John MacBeath (MacBeath, Schratz, Meuret, Jacobsen, 2005)
- Φορέας υλοποίησης στην Ελλάδα ήταν το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

1β. του πιλοτικού προγράμματος αυτοαξιολόγησης στην Ελλάδα, με ευρωπαϊκά κονδύλια ΕΣΠΑ (**Εσωτερική αξιολόγηση και προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα**)

- Υλοποιήθηκε ως συνέχεια του ευρωπαϊκού προγράμματος αμέσως μετά μέχρι το 2000 από το Π.Ι., σε 11 σχολεία υπό την ευθύνη του Ι. Σολομών (Σολομών, 1999).

Δρ. Τάνια Κολυμπάρη, Διδάσκουσα, Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Διαπιστώσεις από την εφαρμογή των δύο προηγούμενων προγραμμάτων

Θετικά στοιχεία

- Η εφαρμογή των προγραμμάτων απέδωσε ένα **θεωρητικό σώμα «γνώσεων»** (πχ ανάπτυξη δεικτών και κριτηρίων αξιολόγησης) σε έναν τομέα που η Ελλάδα δεν είχε καμία εμπειρία

- Διαμορφώθηκε

«Οδηγός αποτίμησης και σχεδιασμού του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση»

συντάχθηκε το 2000 από το Τμήμα Αξιολόγησης του Π.Ι.

Αρνητικά σημεία

- **Ρευστότητα** του προγράμματος (πχ καθυστέρηση στην εφαρμογή/ περιορισμένος χρόνος υλοποίησης)

- **Ανοικία ορολογία και μεθοδολογία** του πεδίου της αξιολόγησης για την εκπαιδευτική κοινότητα

- Έλλειψη παράδοσης σε **ερευνητικές μορφές συνεργασίας** (Σολομών, Αρβανιτάκης, Κότσιρα, Μπάλλα & Τσατσαρώνη, 1999: 185-187)

2α. Το διεθνές πρόγραμμα Carpe Vitam: Leadership for Learning

Την περίοδο **2002-2005**:

Αναπτύσσεται το διεθνές πρόγραμμα **Carpe Vitam Leadership for Learning** υπό την αιγίδα του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας (Κ.Ε.Ε.)

- Συμμετείχαν 7 χώρες σε συνεργασία με Πανεπιστήμια και 3 σχολεία από κάθε χώρα. Στην Ελλάδα συμμετέχει το Πανεπιστήμιο Πατρών
- Στόχος του προγράμματος ήταν η σύνδεση ηγεσίας και μάθησης με την αξιοποίηση μεθόδων αυτοαξιολόγησης της σχολικής μονάδας (Μπαγάκης, Δεμερτζή & Σταμάτης, 2007).

Δρ. Τάνια Κολυμπάρη, Διδάσκουσα, Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

2β. Το διεθνές πρόγραμμα International Teacher Leadership

2009

Υλοποιείται το διεθνές πρόγραμμα **International Teacher Leadership**, με συντονιστή τον David Frost από το Πανεπιστήμιο του Cambridge

- Συμμετείχαν 6 ελληνικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- Στο πρόγραμμα χρησιμοποιήθηκαν μέθοδοι αυτοαξιολόγησης και δόθηκε έμφαση στο **portfolio επαγγελματικής ανάπτυξης του εκπαιδευτικού**.

Δρ. Τάνια Κολυμπάρη, Διδάσκουσα, Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Διαπιστώσεις από την εφαρμογή των διεθνών προγραμμάτων

- ▶ Συνέβαλαν σημαντικά στην κατανόηση νέων εννοιών, όπως:
 - ✓ ο κριτικός φίλος (*critical friend*)
 - ✓ η συν-έρευνα (*co-research*) κ.ά.
- ▶ Υπήρξαν σημαντικές διαπιστώσεις σχετικά με:
 - ✓ τη σημασία και τη λειτουργία της υποστηρικτικής ομάδας
 - ✓ τη συγκρότηση ομάδων στο σχολείο
 - ✓ τις συνθήκες που μπορούν να διευκολύνουν ή να εμποδίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή των διαδικασιών

Διαπιστώσεις από την εφαρμογή των διεθνών προγραμμάτων στην Ελλάδα

- ▶ Απέδωσαν ένα σύνολο αρχών πρακτικής κατεύθυνσης για την Ελλάδα
- ✓ **Προτάσεις για τον τρόπο υλοποίησης** από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας το 2005-2006
- ✓ **Προτάσεις για αξιοποίηση** από το ΙΕΠ (2011-2012)

3. Η εφαρμογή της αυτοαξιολόγησης των σχολείων (ΑΕΕ) την περίοδο 2010-2015

Μέχρι το 2013:

- ▶ **3α.** εφαρμόστηκε το **πilotικό πρόγραμμα** ενταγμένο σε ευρωπαϊκά κονδύλια στο οποίο συμμετείχαν **500 σχολεία** της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από τα 15.000 περίπου ελληνικά σχολεία και **6.000 εκπαιδευτικοί**.
- ▶ Αποτέλεσε συνέχεια του αρχικού ευρωπαϊκού προγράμματος και του αντίστοιχου ελληνικού της περιόδου 1997-2000
- ▶ Φορέας υλοποίησης του προγράμματος ήταν το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (ΚΕΕ), το οποίο το 2012 συγχωνεύτηκε μαζί με άλλους φορείς του Υπουργείου Παιδείας στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ).
- ▶ Κάθε σχολείο υποστηριζόταν από την **κεντρική υποστηρικτική ομάδα** και από τον υπεύθυνο **σχολικό σύμβουλο**.

Μετά το 2013:

3β. Επιδιώχθηκε η διάχυση των διαδικασιών σε όλα τα σχολεία της Ελλάδας

- ▶ Το 2013 έγινε υποχρεωτικό για κάθε σχολείο και η αυτοαξιολόγηση των σχολείων συνδέθηκε με το σύστημα εξωτερικής αξιολόγησης και εκείνο της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών.
- ▶ Το 2015 το σύνολο του θεσμικού πλαισίου πάγωσε.

Δρ. Τάνια Κολυμπάρη, Διδάσκουσα, Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Διαπιστώσεις από την εφαρμογή της ΑΕΕ (2010-2013)

➤ **Θετικά στοιχεία:**

- ✓ Παραγωγή υλικού για την αυτοαξιολόγηση, τη μεθοδολογία και την επιμόρφωση
- ✓ Διαμόρφωση του Παρατηρηρίου της ΑΕΕ
- ✓ Πραγματοποίηση **επιμορφώσεων** σε περιφερειακό, τοπικό και ενδοσχολικό επίπεδο
- ✓ Η **εμπλοκή** της εκπαιδευτικής κοινότητας

➤ **Αμφισβητούμενα στοιχεία (:)**

- ✓ Η γενική εικόνα του σχολείου αποτιμήθηκε **θετικά** σε όλους τους δείκτες που αφορούν **την εσωτερική λειτουργία** (πχ κλίμα, σχέσεις, διοίκηση σχολείου)
- ✓ Αντίθετα αποτιμήθηκαν **αρνητικά** τομείς και δείκτες που θεωρούνται **αρμοδιότητα της πολιτείας** (π.χ. μέσα & πόροι, υποστήριξη της επιστημονικής-παιδαγωγικής εξέλιξης των εκπαιδευτικών)

ΥΠΕΠΘ-ΙΕΠ, (2012). Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου της σχολικής μονάδας: Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης (ΑΕΕ)

Ποιες ήταν οι προτάσεις όσων σχολικών μονάδων συμμετείχαν στο πρόγραμμα της ΑΕΕ

- ▶ **Υποστήριξη της εκπαιδευτικής κοινότητας**
 - ✓ στην ανάπτυξη των διαδικασιών της ΑΕΕ και στην εφαρμογή σχεδίων δράσης.
 - ✓ στην ενδοσχολική επιμόρφωση
 - ✓ στην επικοινωνία μεταξύ των σχολείων. Δημιουργία δικτύων επικοινωνίας και ανατροφοδότησης
 - ✓ στην ενημέρωση των σχολείων για την ΑΕΕ και τη διάχυση καλών πρακτικών.
- ▶ **Απλούστευση των διαδικασιών** καταγραφής και αποτίμησης των δραστηριοτήτων.

ΥΠΕΠΘ-ΙΕΠ, (2012). *Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου της σχολικής μονάδας: Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης (ΑΕΕ)*

Η αυτοαξιολόγηση των σχολικών μονάδων σήμερα 2020-2022

2020-2022

- ▶ Η διάχυση των διαδικασιών της αυτοαξιολόγησης στο σύνολο των σχολικών μονάδων της ελληνικής επικράτειας, από τις αρχές του σχολικού έτους 2020-2021, έφερε στο προσκήνιο **παραδοσιακές «διχοστασίες»**
- ▶ Οι «διχοστασίες» αυτές μετουσιώθηκαν στο κρίσιμο πεδίο της λειτουργίας του σχολείου σε **ισοδύναμες μορφές άδηλων αντιστάσεων**,
- ▶ Παρότι οι μορφές αυτές δεν αμφισβητούν άμεσα τις κεντρικές ρυθμίσεις της πολιτείας χαρακτηρίζονται από ορισμένου τύπου αντίδραση στις επιχειρούμενες αλλαγές και εκδηλώνονται με πρακτικές που λειτουργούν **ως παραμορφωτικός καθρέφτης της πραγματικότητας**

Δρ. Τάνια Κολυμπάρη, Διδάσκουσα, Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

**Πρώτες διαπιστώσεις από την
εφαρμογή της αυτοαξιολόγησης κατά
το σχολικό έτος 2021-2022**

Αποδελτίωση συνεντεύξεων που διενεργήθηκαν σε σχολεία της Αττικής

Άδηλες μορφές «αντίστασης» στο πεδίο του σχολείου

1. Αναστροφή της πορείας υλοποίησης των διαδικασιών

- ✓ Από την εκτίμηση προβλημάτων-διαμόρφωση σχεδίου δράσης-εκτίμηση αποτελεσματικότητας

- ✓ στην εκ των προτέρων διαμόρφωση σχεδίων δράσης και στη συνέχεια προσαρμογή των διαδικασιών εκτίμησης προβλημάτων και αποτελεσματικότητας στα ήδη υπάρχοντα σχέδια δράσης

2. Αποφυγή ενασχόλησης με κρίσιμα στοιχεία

- ✓ ηγεσία
- ✓ αξιολόγηση ομοτέχνων (peer evaluation)

3. Έλλειψη σύνδεσης με τα μαθησιακά αποτελέσματα: **απουσία κοινού οράματος**

4. Δυσκολίες στην εφαρμογή της μεθοδολογίας και ανοίκεια ορολογία

- ✓ τι σημαίνει (αυτό)αξιολόγηση;
- ✓ ποια είναι τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσω;
- ✓ πώς σχεδιάζω και εφαρμόζω τεχνικές;
- ✓ ποιες πηγές συλλογής δεδομένων αξιοποιώ;
- ✓ πώς αποδελτιώνω στοιχεία;

Κωδικοποίηση των μορφών «αντίστασης»

- ✓ **Εξιδανίκευση** καταστάσεων και διαδικασιών με στόχο την αποδεικτική χρήση για την “εξαιρετική” λειτουργία του σχολείου που διευκολύνει τη “διάκριση”.
- ✓ **Συσκότιση**: γραφειοκρατική αντίληψη της αξιολόγησης και χρήση αυτής ως συνέπεια σε ένα σετ προδιαγραφών όπου υφίσταται “απουσία ελαττωμάτων” άρα “τελειότητα” (όψη της αριστείας).
- ✓ **Απαξίωση**: χρήση έτοιμων menu με στόχο την αυταπόδεικτη λειτουργία του σχολείου

B. Ευρύτερα συμπεράσματα για την αυτοαξιολόγηση των σχολείων στην Ελλάδα

- ▶ Τομείς, πεδία, δείκτες και κριτήρια που διαμορφώθηκαν πριν χρόνια δεν αποτελούν απαραίτητα το κατάλληλο πλαίσιο ανάπτυξης και εφαρμογής σήμερα.
- ▶ Πιλοτικές προσπάθειες χωρίς σταθερή εθνική χρηματοδότηση δεν ευνοούν το πέρας από την αρχικά σε μικρή κλίμακα πειραματική υλοποίηση στην καθολικότητα της εφαρμογής
- ▶ Η έλλειψη κατάρτισης, επιμόρφωσης και εξειδικευμένης υποστήριξης αναιρεί την όποια προσπάθεια υλοποίησης και στρεβλώνει την παιδαγωγική αξία της (αυτό)αξιολόγησης.

**Επισημάνσεις για την αυτοαξιολόγηση των
σχολικών μονάδων: εξωτερικοί και εσωτερικοί
παράγοντες που ευνοούν την εφαρμογή των
διαδικασιών**

Παράγοντες που ευνοούν την εφαρμογή της αυτοαξιολόγησης των σχολείων

Εξωτερικοί παράγοντες

Κατάλληλη ενημέρωση της εκπαιδευτικής κοινότητας

Ειδική εκπαίδευση και επιμόρφωση σε ζητήματα αξιολόγησης

Εκπαίδευση των στελεχών σε ζητήματα, επίσης, σχολικής ηγεσίας και διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού

Ευκαιρίες στην εκπαιδευτική κοινότητα να εμπλακεί σε διάλογο

Ενθάρρυνση των σχολείων για την ανάληψη πρωτοβουλιών, ανάπτυξη δεικτών και κριτηρίων σε σχέση με το δικό τους συγκείμενο

Παροχή ανατροφοδότησης: Θετικά σημεία-αδυναμίες-τρόποι βελτίωσης

Τα αποτελέσματα χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τη βελτίωση του σχολείου

Εσωτερικοί παράγοντες

Συναίσθηση του σκοπού της αυτοαξιολόγησης, δέσμευση και προθυμία εμπλοκής,

Προθυμία για ανταλλαγής καλών πρακτικών, γνώσεων και αυτοκριτική

Παροχή εξειδικευμένης βοήθειας και τεχνογνωσίας από ειδικούς εμπειρογνώμονες ή/και αξιοποίηση του κριτικού φίλου

Στήριξη της επιτροπής αυτοαξιολόγησης [π.χ. λεπτομερείς οδηγίες που καλύπτουν όλο το φάσμα των διαδικασιών]

Βιβλιογραφία

- Κασσωτάκης, Μ. (2018). *Αξιολόγηση των σχολικών μονάδων και των εκπαιδευτικών*. Αθήνα Γρηγόρης.
- Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (2010). *Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης στη Σχολική Μονάδα. Βασικό Πλαίσιο*. Αθήνα: ΥΠ.Δ.Β.Μ.Θ.-Κ.Ε.Ε.
- Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (2011). *Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου: Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης στη Σχολική Μονάδα. Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός, Παραδείγματα Σχεδίων Δράσης. Τόμος IV*. Αθήνα: ΥΠ.Δ.Β.Μ.Θ.-Κ.Ε.Ε.
- Ματθαίου, Δ. (2000) (επιμ.). *Οδηγός αποτίμησης του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ-Π.Ι.
- Ματσαγγούρας, Η., Γιαλούρης, Π. & Κουλουμπαρίση, Α. (2014). *Επιμορφωτικό Υλικό για την Αξιολόγηση Στελεχών και Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Π.Δ. 152/2013)*. Αθήνα: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Βιβλιογραφία

- ▶ MacBeath, J., Schratz, M., Meuret, D. & Jacobsen, L. (2005). *Η αυτοαξιολόγηση στο ευρωπαϊκό σχολείο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- ▶ Μπαγάκης, Γ., Δεμερτζή, Κ. & Σταμάτης, Θ. (2007). *Ένα σχολείο μαθαίνει. Η αυτοαξιολόγηση και η ανάπτυξη ενός σχολείου στο πλαίσιο του Διεθνούς Προγράμματος Carpe Vitam, Leadership for Learning*. Αθήνα: Α.Α. Λιβάνης.
- ▶ Μπαγάκης, Γ. & MacBeath, J. (2008). *Η ηγεσία που διευκολύνει τη μάθηση*. Αθήνα: Α.Α. Λιβάνης.
- ▶ Πασιάς, Γ., Λάμνιαν, Κ., Ματθαίου, Δ., Δημόπουλος, Κ., Παπαχρήστος, Κ. & Μερκούρης, Σ. (2012). *Έργο: Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου της σχολικής μονάδας: Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης (ΑΕΕ). Συνοπτική Έκθεση Αποτελεσμάτων*. Αθήνα: Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α.-Ι.Ε.Π.
- ▶ Πασιάς, Γ., Λάμνιαν, Κ., Ματθαίου, Δ., Δημόπουλος, Κ., Παπαχρήστος, Κ. & Μερκούρης, Σ. (2012). *Η Αυτοαξιολόγηση με μια ματιά*. Αθήνα: Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α.-Ι.Ε.Π.

Βιβλιογραφία

- Σολομών, Ι. (1999). *Εσωτερική αξιολόγηση και προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα. Ένα πλαίσιο εργασίας και υποστήριξης*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο-Τμήμα Αξιολόγησης.
- Σολομών, Ι., Αρβανιτάκης, Κ., Κότσιρα, Α., Μπάλλα, Ζ. & Τσατσαρώνη, Α. (1999). *Εσωτερική αξιολόγηση και προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο-Τμήμα Αξιολόγησης.